

‘अकुपाई बालुवाटार’को सन्देश, बसको त्यो बहिनीलाई

गत कैयौं सातादेखि चल्दो छ, ‘अकुपाई बालुवाटार’। महिलाविरुद्धको हिंसाको विरोधमा बल्दो नारा लिएर भेला हुन्छ एउटा जल्दोबल्दो हुल, प्रत्येक बिहान, बालुवाटारस्थित प्रधानमन्त्री निवास छेउको राष्ट्रब्यांकको अगाडि। स्वतस्फूर्त शुरु भएको यो प्रदर्शन दिनहु बर्दलिन्छ, हुल र स्वरुपमा। बलात्कृत सीता राईको लागि लडेका अधिकारकर्मीहरू, अपहरित छोरीमैयाका छोरीहरू, सुवेदी आमाबाबु अनि मानवअधिकारवादी र महिलाकर्मीहरूको नियमित समूहमा गाभिन्छन् कहिले पारी गाउबाट आएका रातो हरियो परिधानमा महिला समूहहरू त कहिले निलो युनिफर्ममा स्कुले विद्यार्थीहरू। मिसिन्छन् कहिले टिक्टरबाट चाल पाएका युवाहरू त कहिले हिड्दा हिड्दै अड्किएका अनुहारहरू।

‘महिलामाथि हिंसा गर्न पाइदैन’, ‘कानुनी राज्य चाहिन्छ’, ‘पिडितलाई न्याय दे’, यस्ता उर्जावान नारा लगाउने, कालो पछ्यौरा ओडेकी र नाकमा ढिके फुली लगाएकी एक उज्यालो बहिनीको उर्जाबाट उच्चालिदै म फर्कन्छु एक दिन र मनमनमा सोच्छु, ‘यो बहिनीहरूले केही गर्नेछन्। यो भाइहरूले भने कुरा बुझ्नेछन्।’ यतिकैमा नेपाल यातायातको मेरो सिट भन्दा छुट्टै अगाडिको सिटमा म देख्छु अर्को बहिनीलाई, बसको सिटको डिलमा कक्रक परेर बसेको। जाडोले कक्रको होइन ऊ। ऊ जस्ता कैयन् बहिनीहरू यसरी नै कक्रक परेर बस्छन्, बाह्य सामाजिक स्थलमा। बसमा, बाटोमा, पसलमा, मैदानमा। कुम साघुराएर, खुटा जोडेर, जिउ कुपो पारेर, शीर अलि निहुराएर। शरिरमा एक किसिमको तनाव देखिन्छ। मानौं त्यो आफैलाई साघुराएर भाग्न खोजिरहेको छ। त्यो सामाजिक स्थानमा आफुलाई पाएकोमा याचना मागिरहेको छ।

विवाहको दिनमा टाउको भुकाएर कुचुकक परेर बस्नुपर्ने त चलन छ नै। तर अरु दिनमा पनि महिला दिदीबहिनीहरूमा सामाजिक स्थलमा आउने बित्तिकै आउने असजिलोपन देखेर मलाई असहज लाग्छ। बाटोमा हिंड्दा बारिपारि पुरुष छ भने महिलाको खुटा त्यसै लर्बराउछ। कक्षा कोठामा अगाडि एक छिन के उभिन परोस्, त्यहि बिलाइदिउ जस्तो गरि कुनामा डल्लिन पुग्छन्। खेलकुद मैदानको त भन कुरै छोडौं। निष्फक्रीले खेल्ने कुद्ने त परै जावोस्, प्राय महिलाहरू त निषेधित क्षेत्र जस्तै तर्कर बस्छन्। मानौं उसको खुटालाई कुद्नै नआओस्। उसको आगले तन्किनै नजानोस् अनि उसको शरिरले खुला हावामा आफुलाई फैलाउने नखोजोस्। संगै पढ्ने एउटै कक्षाकोठाको उही उमेरको छात्र र छात्रालाई अवलोकन गर्नुभयो भने लाग्छ, उनीहरूको फरक हार्मोनले उनीहरूको उचाइ, बनावट मात्र फरक पारेको छैन कि उनीहरूको शरिरको जोड्नीको खुकुलोपनलाई पनि असर पारेको छ। कक्षाकोठामा छात्र अडेस लागेर आरामले बसेको हुन्छ भने अर्को बेन्चमा छात्रा भने अलि संकुचित भएर टुसुकक बसेकी हुन्छ।

हेर्दा सामान्य लागे पनि यो कुरा सानो भने पक्कै होइन। त्यो बेन्चमा जसरी त्यो छात्राले आफुलाई संकुचित पारेको हुन्छिन्, त्यो कक्षाकोठामा, त्यो विद्यालयमा, त्यो समाजमा उसले आफ्नो पहचलाई छेउको छात्राभन्दा अलिकति धेरै संकुचित पारिसकेकी हुन्छिन्। त्यो छात्रा र बसको त्यो बहिनीको शारिरिक संकुचितता र असहजताबाट उनीहरूको कस्तो मानसिक स्थिती भल्किन्छ ?

केही हराएको जस्तो, केही जोगाउन खोजेको जस्तो असमञ्जस्यता। के गरौं के नगरौं भन्ने अकर्मण्यता अनि आफ्नै शरीरलाई कसरी अनुवाद गर्ने भन्ने ठूलो अन्यौलता। अन्यौलता त त्यहा छ नै। खेल्दै गरेको, कुद्दै गरेको आफ्नै खुटाबिच जब रक्तस्राव हुन्छ, त्यसलाई बुझ्न नसकेर आफै चकित परेको स्थीतिमा अध्यारो कोठामा ऊ लुक्नुपर्छ। आफ्नो शरिरलाई आफैले बुझि सक्नु अगाडि नै उसले त्यसप्रति लाज मान्न सिक्नुपर्छ। उसको निर्दोष चेतले मानिलिनु पर्छ कि अब उसको शरिर निर्दोष रहेन, यो पापको मुहान हो, लाजको कारण हो, अनि अपराधको निशाना हो। त्यो शरिर अब कुनै पनि बेला दुषित हुन सक्छ। बचाउनुपर्छ उसले त्यो शरिरलाई अब, आफ्नै आन्तरिक संवेगहरूबाट अनि बाहिरी अरुको आवेगहरूबाट। अनि ति बाहिरी आवेगहरू छन्, जताततै छरपष्ट, निष्फिक्र, बेलगाम। उसको शरिरलाई बाहिरी आक्रमणबाट बचाउन कानुन अपुरो छ, सरकार असक्षम छ। समाज असहज छ, परिवार लाचार छ। त्यसैले जामा कतिसम्म मात्र उच्चाल्ने भनेर १२ वर्ष देखि नै उसले जानिसक्नुपर्छ। तर जामा लाउने नजान्ने ५ वर्षको बालिका पनि बलात्कृत भएकै छ।

यसरी हिंदा ठेस लाग्ला, यसरी हास्दा गाल पर्ला भनेर प्रत्येक पटक तौलिनुपर्छ। तर सगै हासखेल गरेकोहरूबाट उसले लुटिनु परेकैछ। सारा समाज, सरकार अक्षम भएको बेला ऊ विचराले आफ्नो शरिरलाई कसरी बचाएर राख्ने ? त्यो शरिरलाई बचाउन सकिदैन, त के लुकाएर साच्ने ? अनि कसरी लुकाउने, कक्रयाक कुचुकक पारेर आफैभित्र खाद्ने ?

बसको त्यो बहिनीहरूलाई भक्भक्काएर भन्न मन लाग्छ मलाई : बहिनी तिम्रो पाखुरा कसैले अठ्याउला भनेर लुकाउने होइन सृजना गर्न फुकाउनुपर्छ। तिम्रो तिम्रा कसैले मुसाला भनेर भित्र घुसार्ने होइन गन्तव्यमा पुग्नलाई उजाउनुपर्छ। तिम्रो डाढ कसैले सुमसुमाउला भनेर कुप्राउने होइन आफ्नो अस्तित्व राख्न फैलाउनुपर्छ।

शरिर त मनलाई राख्ने, मस्तिष्कलाई राख्ने आफैमा मन्दिर हो। तिम्रो आकांक्षालाई पुराउने, सपनालाई ब्युताउने बाहक हो। शरिर तिम्रो हो, शरिर तिम्रो हो। अपनाऊ आफ्नो शरिरलाई, फुकाइदेऊ यो शरिरलाई। तनावरहित सजिलो बनाएर राखिदेऊ। फुकेको तिम्रो शरिरमा नै तिम्रो कल्पनाहरू निर्धक्क फैलनेछन्, सृजनाहरू फरकनेछन्।

‘अकुपाई बालुवाटार’मा ‘अकुपाई’को अर्थ हुन्छ नियन्त्रण लिने, हक जमाउने । मलाई भन्न मन लाग्छ बहिनीहरूलाई हक जमाऊ आफु बसेको बसको सिटलाई, चियापसलको कुर्सीलाई, सडकको पेटीलाई, मैदानको खुलापनलाई ।

‘अकुपाई बालुवाटार’ एउटा स्वतस्फुर्त आन्दोलन हो । महिला हिंसाविरुद्धको निमित्त स्पष्ट र सशक्त कानुन यसको मुल मुद्दा र माग हो । तर यस कानुनी परिवर्तन संगै सामाजिक र वैचारिक परिवर्तन पनि यस अभियानको आव्हान हो । आफ्नो शरिरलाई खुकुलो पारेर सहज रूपमा अपनाउन सारा बहिनीहरूलाई सन्देश पनि हो ।

Dovan Rai

(rai.dovan@gmail.com)